

महाराष्ट्र राज्यात “स्मार्ट व
इंटेलिजेंट व्हिलेज प्रकल्प”
राबविण्याबाबत...

महाराष्ट्र शासन
सामान्य प्रशासन विभाग (माहिती तंत्रज्ञान),
शासन निर्णय क्रमांक :-संकीर्ण-१७२५/प्र.क्र.२९९/मातं
हुतात्मा राजगुरु चौक, मादाम कामा मार्ग,
मंत्रालय, मुंबई, ४०००३२
दिनांक :- २७ नोव्हेंबर, २०२५.

प्रस्तावना :-

राज्यातील ग्रामीण भागाचे रुपांतर स्वयंपूर्ण, तंत्रज्ञान सक्षम आणि विकसित समुदायामध्ये करण्याच्या उद्देशाने स्मार्ट व इंटेलिजेंट व्हिलेज प्रकल्प राबविण्यात येत आहे. याअंतर्गत, डिजिटल संपर्क, ई-शासन, शिक्षण, आरोग्य, शेती, स्वच्छता आणि नवीकरणीय ऊर्जा यासारख्या महत्वाच्या क्षेत्रांमध्ये सुधारणा करण्यावर भर देऊन त्यामध्ये ग्रामस्थांचा सहभाग घेऊन स्थानिक उद्योजकतेला प्रोत्साहन देणे आवश्यक आहे. आधुनिक तंत्रज्ञान आणि डेटा आधारित निर्णय प्रक्रियेच्या माध्यमातून ग्रामीण आणि शहरी भागातील दरी कमी करून ग्रामीण जीवनमान उंचावणे आणि शाश्वत विकासाच्या संकल्पनेनुसार ग्रामीण भागाचा सर्वांगीण विकास करण्यासाठी “स्मार्ट व इंटेलिजेंट व्हिलेज प्रकल्प” राबविण्याचा शासनाचा मानस आहे.

त्यानुसार, भारतनेट फेज-१ व २ उपक्रमांतर्गत महाराष्ट्र राज्यात “स्मार्ट व इंटेलिजेंट व्हिलेज प्रकल्प” मौजे सातनवरी (जि. नागपूर) येथे प्रायोगिक तत्त्वावर राबविण्यात आला आहे. सदर प्रकल्प गावाच्या सर्वांगीण विकासासाठी महत्त्वपूर्ण असल्याने मा. मुख्यमंत्री महोदयांनी राज्यातील प्रत्येक तालुक्यातील १० गावे सदर प्रकल्पांतर्गत समाविष्ट करून स्मार्ट व इंटेलिजेंट व्हिलेज करण्याची घोषणा केली आहे. त्यानुसार, सदर प्रकल्प सर्व जिल्ह्यातील तालुक्यांमध्ये राबविण्यापूर्वी प्रथम टप्प्यात प्रायोगिक तत्त्वावर राज्यातील नागपूर, अमरावती, हिंगोली, पुणे व सिंधुदुर्ग या जिल्ह्यांमधील एकूण ७५ गावांमध्ये स्मार्ट व इंटेलिजेंट व्हिलेज प्रकल्पाचा विस्तार करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. त्यानुसार, शासन खालील प्रमाणे निर्णय घेत आहे.

शासन निर्णय :-

१. महाराष्ट्र राज्यात - “स्मार्ट व इंटेलिजेंट व्हिलेज प्रकल्प” राज्य शासनाच्या अखत्यारीतील महाराष्ट्र माहिती तंत्रज्ञान महामंडळ (MahalT) यांना राज्य कार्यान्वयन यंत्रणा म्हणून नियुक्त करण्यात येत आहे.
२. सदर प्रकल्प महाराष्ट्र राज्यातील नागपूर, अमरावती, हिंगोली, पुणे व सिंधुदुर्ग या जिल्ह्यांमधील एकूण ७५ गावांमध्ये प्रायोगिक तत्त्वावर राबविण्यात येणार असून जिल्हानिहाय गावांची माहिती खालीलप्रमाणे :-

अ.क्र	जिल्हा	तालुका	गावांची संख्या
१	नागपूर	काटोल	१०
२	अमरावती	चांदूरबाजार	२३
३	हिंगोली	कळमनुरी	११
४	पुणे	बारामती	१०
५	सिंधुदुर्ग	वैभववाडी	२१

३. सदर प्रकल्पासाठी लागणारा भांडवली खर्च (Capex) राज्य शासनामार्फत उपलब्ध करून देण्यात येईल, त्याचप्रमाणे सामाजिक दायित्व निधी अथवा प्रायोजकतेसाठी योग्य संस्थांनी पुढाकार घेतल्यास राज्य कार्यान्वयन यंत्रणेस सहभाग घेण्याची मुभा राहिल. परंतु, यासंदर्भात शासनास अवगत करणे अनिवार्य असेल. संचालन खर्च (Opex) स्वयंपूर्णतेच्या तत्त्वावर भागविण्यात येईल. यासंदर्भात सविस्तर सुचना स्वतंत्रपणे निर्गमित करण्यात येतील.

४. प्रकल्पाची प्रभावी अंमलबजावणी करण्यासाठी राज्यस्तरीय समितीची स्थापना खालीलप्रमाणे करण्यात येत आहे:-

१	मा. मुख्य सचिव	अध्यक्ष
२	प्रधान सचिव, ग्रामविकास विभाग	सदस्य
३	सचिव, मुख्यमंत्री सचिवालय	सदस्य
४	सचिव (माहिती तंत्रज्ञान)	सदस्य
५	संचालक, माहिती तंत्रज्ञान संचालनालय	सदस्य
६	व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र माहिती तंत्रज्ञान महामंडळ	सदस्य सचिव

उपरोक्त समितीने राबविण्यात येणाऱ्या प्रकल्पाच्या अनुषंगाने संबंधित विभागीय आयुक्त, जिल्हाधिकारी व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद यांचे समवेत वेळोवेळी बैठकांचे आयोजन करून प्रकल्पाचा सविस्तर आढावा घ्यावा.

५. सदर प्रकल्पाच्या प्रगतीत जिल्हा/तालुका स्तरावर येणाऱ्या अडचणी/समस्या सोडविण्याकरीता संबंधित जिल्हा स्तरावर आढावा घेण्यासाठी खालीलप्रमाणे कार्यकारी समितीची स्थापन करण्यात येत आहे :-

१.	जिल्हाधिकारी	अध्यक्ष
२.	मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद	सदस्य
३.	जिल्हा पोलिस अधिक्षक	सदस्य
४.	जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी	सदस्य

५.	जिल्हा पशुसंवर्धन अधिकारी	सदस्य
६.	जिल्हा आरोग्य अधिकारी	सदस्य
७.	अधिक्षक अभियंता, महावितरण	सदस्य
८.	कार्यकारी अभियंता, ग्रामीण पाणीपुरवठा	सदस्य
९.	उप वनसंरक्षक / सहायक वन संरक्षक	सदस्य
१०.	शिक्षणाधिकारी, प्राथमिक/ माध्यमिक	सदस्य
११.	उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी, महिला व बाल कल्याण	सदस्य
१२.	जनरल मॅनेजर, भारत संचार निगम लि.	सदस्य
१३.	उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी (पंचायत), जिल्हा परिषद	सदस्य सचिव

६. सदर समिती जिल्हा स्तरावर राबविण्यात येणाऱ्या प्रकल्पाच्या प्रगतीचा नियमितपणे आढावा घेईल व आवश्यक त्या शिफारसी शासनास सादर करील. सदर प्रकल्पांतर्गत उपलब्ध करून द्यावयाच्या सेवांचा समावेश करणे व त्याअनुषंगाने अन्य विभागांच्या अधिकाऱ्यांचा आवश्यकतेनुसार समितीच्या सदस्यपदी नियुक्ती करण्याचे अधिकार समिती अध्यक्षांना असतील.

७. ग्रामस्तरावर सदर प्रकल्पाच्या सुयोग्य अंमलबजावणीसाठी तसेच प्रकल्पाच्या व्यवस्थापनासाठी खालीलप्रमाणे ग्रामस्तरीय समिती स्थापन करण्यात येत आहे.

१.	विस्तार अधिकारी	अध्यक्ष
२.	ग्राम पंचायत अधिकारी	सदस्य सचिव
३.	ग्राम महसूल अधिकारी	सदस्य
४.	कृषि सहायक	सदस्य
५.	आरोग्य सेवक	सदस्य
६.	मुख्याध्यापक, जिल्हा परिषद शाळा	सदस्य
७.	आंगणवाडी पर्यवेक्षिका	सदस्य
८.	पशुधन पर्यवेक्षक	सदस्य

८. उपरोक्त समितीमध्ये उपलब्ध होणाऱ्या सेवांचा लाभ देण्यासाठी संबंधित विभागाचे ग्राम स्तरावरील अधिकारी यांना समितीमध्ये सदस्य पदावर सामावून घेण्यात यावे. सदर समितीने प्रकल्पाच्या अंमलबजावणीसाठी स्थानिक नागरिकांचा सहभाग उपलब्ध करून घ्यावा. तसेच, प्रकल्पाची माहिती नागरिकांना उपलब्ध करून देऊन सर्व सुविधा ग्रामस्थांकडून वापरण्यात येतील याचा वेळोवेळी आढावा घ्यावा. तसेच, प्रकल्प पूर्ण क्षमतेने कार्यान्वित ठेवण्याची जबाबदारी समितीवर सोपविण्यात येत आहे.

९. प्रकल्पाच्या अंतर्गत ग्रामपंचायतींमध्ये स्मार्ट सेवा जसे की सीसीटीव्ही सर्व्हेलन्स, वाय-फाय, हॉटस्पॉट, डिजिटल शिक्षण, आरोग्य सेवा, पशुसंवर्धन, महिला व बाल कल्याण इत्यादी विभागांच्या ऑनलाईन सेवा व ई-प्रकल्प, स्मार्ट कृषि सेन्सर्स, आपत्ती व्यवस्थापन यंत्रणा इ. टप्प्याटप्प्याने राबविण्यात याव्यात.

१०. भारत संचार निगम लिमिटेड यांनी भारत नेट फेज १ महाराष्ट्र राज्यात राबविली होती. सदर प्रकल्पांतर्गत ज्या ग्रामपंचायतीमध्ये भारत संचार निगम लिमिटेड यांनी इंटरनेट जोडणी केली होती त्या नेटवर्कच्या देखभालीसह आवश्यक तांत्रिक सहाय्य भारत संचार निगम लिमिटेड मार्फत उपलब्ध करून घेण्यात यावे. तसेच, महाराष्ट्र माहिती तंत्रज्ञान महामंडळ (MahalIT) हे भारतनेट फेज २ नेटवर्कच्या देखभालीसह आवश्यक तांत्रिक सहाय्य उपलब्ध करून देईल.

११. नागरिकांमध्ये जाणीव जागृती निर्माण करणे, डिजिटल साक्षरता यासंदर्भात अराजकीय, अशासकीय संस्थांनी संमती दर्शविल्यास त्यासंदर्भात निर्णय घेण्याचे अधिकार राज्य कार्यान्वयीन यंत्रणेस प्रदान करण्यात येत आहेत.

१२. सदर प्रकल्प संबंधित गावात कार्यान्वित करण्यासाठी आवश्यक पायाभूत सुविधा उपलब्ध करून देण्याची जबाबदारी जिल्हाधिकारी व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद यांची राहिल.

१३. प्रकल्प राबविण्यात येणाऱ्या गावांची यादी सोबत विवरणपत्र “अ” येथे जोडली आहे.

१४. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आले असून त्यांचा संकेतांक २०२५११२७१२३९४३७३०७ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने सांक्ष्णिक करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(एकनाथ गागरे)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

- १) मा. राज्यपालांचे सचिव,
- २) मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान/सचिव,
- ३) मा. महाराष्ट्र विधान परिषद सभापती यांचे खाजगी सचिव, विधान भवन, मुंबई
- ४) मा. महाराष्ट्र विधान सभा अध्यक्ष यांचे खाजगी सचिव, विधान भवन, मुंबई
- ५) मा. उप मुख्यमंत्री यांचे सचिव,
- ६) सर्व मा. मंत्री/मा. राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव,
- ७) मा. विरोधी पक्ष नेता, विधान परिषद, विधान भवन, मुंबई
- ८) मा. विरोधी पक्ष नेता, विधान सभा, विधान भवन, मुंबई
- ९) मा. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन,

- १०) शासनाचे सर्व मा.अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव,
- ११) मा. प्रधान सचिव, महाराष्ट्र विधान मंडळ सचिवालय,
- १२) प्रबंधक, उच्च न्यायालय (मुळ शाखा) मुंबई,
- १३) प्रबंधक, उच्च न्यायालय (अपिल शाखा) मुंबई,
- १४) प्रबंधक, लोकायुक्त व उपलोकायुक्त यांचे कार्यालय, मुंबई,
- १५) सचिव, महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग, मुंबई,
- १६) महालेखापाल १/२ लेखा व अनुज्ञेयता, महाराष्ट्र, मुंबई/नागपूर,
- १७) महालेखापाल १/२ लेखा व परीक्षा, महाराष्ट्र, मुंबई/नागपूर,
- १८) पोलीस महासंचालक, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई,
- १९) सर्व पोलीस आयुक्त,
- २०) सर्व विभागीय आयुक्त,
- २१) सर्व महानगरपालिकांचे आयुक्त,
- २२) सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी, महाराष्ट्र राज्य,
- २३) अधिदान व लेखाधिकारी, मुंबई,
- २४) सर्व जिल्हाधिकारी,
- २५) सर्व जिल्हा परिषदांचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी,
- २६) सर्व नगरपालिका/परिषदांचे मुख्याधिकारी,
- २७) संचालक, माहिती तंत्रज्ञान संचालनालय, मुंबई,
- २८) व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र माहिती तंत्रज्ञान महामंडळ,
- २९) सर्व मंत्रालयीन विभाग,
- ३०) सचिव, महाराष्ट्र राज्य तंत्रशिक्षण, मुंबई,
- ३१) मंत्रालयीन विभागांच्या नियंत्रणाखालील सर्व विभाग प्रमुख व कार्यालय प्रमुख,
- ३२) सामान्य प्रशासन विभागातील सर्व कार्यासने,
- ३३) मुख्य परिचालन अधिकारी, महाराष्ट्र माहिती तंत्रज्ञान महामंडळ,
- ३४) मुख्य तांत्रिक अधिकारी, महाराष्ट्र माहिती तंत्रज्ञान महामंडळ,
- ३५) निवडनस्ती/मातं.

महाराष्ट्र राज्यात “स्मार्ट व इंटेलिजेंट व्हिलेज प्रकल्प” अंतर्गत राबविण्यात येणाऱ्या ७५ गावांची यादी				
विवरणपत्र “अ”				
अनुक्रमांक	जिल्हा	तालुका	ग्रामपंचायत	प्रकल्प टप्पा
१	अमरावती	चांदुर बाजार	बोराळा	भारतनेट-फेज २
२	अमरावती	चांदुर बाजार	बेलोरा	
३	अमरावती	चांदुर बाजार	चिंचोली काळे	
४	अमरावती	चांदुर बाजार	वडूरा	
५	अमरावती	चांदुर बाजार	खरवाडी	
६	अमरावती	चांदुर बाजार	खराळा	
७	अमरावती	चांदुर बाजार	जवळा शहापूर	
८	अमरावती	चांदुर बाजार	जैनपूर	
९	अमरावती	चांदुर बाजार	तळवेल	
१०	अमरावती	चांदुर बाजार	रसुल्लापूर	
११	अमरावती	चांदुर बाजार	कृष्णापूर	
१२	अमरावती	चांदुर बाजार	विरुळ पूर्णा	
१३	अमरावती	चांदुर बाजार	आसेगाव	
१४	अमरावती	चांदुर बाजार	टाकरखेडा पूर्णा	
१५	अमरावती	चांदुर बाजार	तळणी पूर्णा	
१६	अमरावती	चांदुर बाजार	धानोरा	
१७	अमरावती	चांदुर बाजार	सर्फाबाद	
१८	अमरावती	चांदुर बाजार	फुबगाव	
१९	अमरावती	चांदुर बाजार	राजुरा	
२०	अमरावती	चांदुर बाजार	बेसखेडा	
२१	अमरावती	चांदुर बाजार	शिरजगाव बंड	
२२	अमरावती	चांदुर बाजार	हैदतपूर	
२३	अमरावती	अमरावती	शिराळा	
२४	हिंगोली	कळमनुरी	सांडस	
२५	हिंगोली	कळमनुरी	सालेगाव	
२६	हिंगोली	कळमनुरी	सोडेगाव	
२७	हिंगोली	कळमनुरी	सावंगी तर्फे नांदापुर	

अनुक्रमांक	जिल्हा	तालुका	ग्रामपंचायत	
२८	हिंगोली	कळमनुरी	सेलसुरा	भारतनेट-फेज २
२९	हिंगोली	कळमनुरी	उमरा	
३०	हिंगोली	कळमनुरी	मसोड	
३१	हिंगोली	कळमनुरी	रामवाडी	
३२	हिंगोली	कळमनुरी	असोलवाडी	
३३	हिंगोली	कळमनुरी	कळमकोंडा	
३४	हिंगोली	कळमनुरी	शेनोडी	
३५	सिंधुदुर्ग	वैभववाडी	निमअरूळे	
३६	सिंधुदुर्ग	वैभववाडी	सडुरे-शिराळे	
३७	सिंधुदुर्ग	वैभववाडी	कुर्ली	
३८	सिंधुदुर्ग	वैभववाडी	लोरे नं २	
३९	सिंधुदुर्ग	वैभववाडी	आचीर्णे	
४०	सिंधुदुर्ग	वैभववाडी	खांबाळे	
४१	सिंधुदुर्ग	वैभववाडी	अरूळे	
४२	सिंधुदुर्ग	वैभववाडी	कुसूर	
४३	सिंधुदुर्ग	वैभववाडी	उंबर्डे	
४४	सिंधुदुर्ग	वैभववाडी	तिरवडे तर्फे खारेपाटण	
४५	सिंधुदुर्ग	वैभववाडी	हेत	
४६	सिंधुदुर्ग	वैभववाडी	उपळे	
४७	सिंधुदुर्ग	वैभववाडी	नेर्ले	
४८	सिंधुदुर्ग	वैभववाडी	येडगाव	
४९	सिंधुदुर्ग	वैभववाडी	सोनाळी	
५०	सिंधुदुर्ग	वैभववाडी	कुंभवडे	
५१	सिंधुदुर्ग	वैभववाडी	आखवणे-भोम	
५२	सिंधुदुर्ग	वैभववाडी	मांगवली	
५३	सिंधुदुर्ग	वैभववाडी	भुईबावडा	
५४	सिंधुदुर्ग	वैभववाडी	ऐणारी	
५५	सिंधुदुर्ग	वैभववाडी	मौदे	

अनुक्रमांक	जिल्हा	तालुका	ग्रामपंचायत	प्रकल्प टप्पा
५६	नागपूर	काटोल	खुर्सापार	भारतनेट-फेज १
५७	नागपूर	काटोल	जुनापाणी	
५८	नागपूर	काटोल	नांदोरा	
५९	नागपूर	काटोल	खापा	
६०	नागपूर	काटोल	कचरी सवांगा	
६१	नागपूर	काटोल	सबकुंड	
६२	नागपूर	काटोल	खापरी (बरोकर)	
६३	नागपूर	काटोल	मूर्ती	
६४	नागपूर	काटोल	दुधाळा	
६५	नागपूर	काटोल	चंदनपरडी	
६६	पुणे	बारामती	काटेवाडी	
६७	पुणे	बारामती	मोरगाव	
६८	पुणे	बारामती	दोर्लेवाडी	
६९	पुणे	बारामती	पांढरे	
७०	पुणे	बारामती	गुणवाडी	
७१	पुणे	बारामती	वाणेवाडी	
७२	पुणे	बारामती	पिंपली	
७३	पुणे	बारामती	सुपे	
७४	पुणे	बारामती	कारंजे	
७५	पुणे	बारामती	मुरुम	